Број 148. У Новом Саду, у понедељак 7. (20.) јулија 1914. Година XLIX.

„Застава“ излази сваки дан два пута осим недеље и празника.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 2 круне и 70 потура; на четврт године 8 круна. За Аустрију и све остале земље на четврт године К 10.

Ванредним бројевима од петка цена је: За пола године К 2 на целу годину К 4 За стране земље годишње К 6 на 50 пот.

Поједини јутар. бројеви стају 10 пот.

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

(Јутарњи лист)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 потура од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући Јована Т. Чавића, у главној улици бр. 6.

Дописи шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „Заставе“

Рукописе не враћамо.

Поједини јутар. бројеви стају 10 пот.

Чек-конто 12008.

Куда води политика хрватско-српске коалиције?

„Србобран“ покушава да одбрани политику хрватско-српске коалиције, али му је одбрана врло слаба. Тешко је бранити лошу и безначелну политику, какву данас води хрватско-српска коалиција подржавајући прикривени апсолутизам и франковлук. Једини је изговор господе око „Србобрана“, да би могла доћи и гора ситуација него што је ова садашња, ако би коалиција престала да потпомаже данашњу владавину. Има још нешто, због чега мисле господа око „Србобрана“, да би ситуација могла бити и гора. Они то не кажу, али зна се, да би могли остати и без пештанских штипендија. Ова једна одбрана господе око „Србобрана“ може само да изазове сажаљење према немоћној коалицији, којој је страх ушао већ у кости, па пушта да је Шкерлец гази и понижава. Нема сумње, да би могло бити и горе, али часни људи не могу помагати насилничку владавину. Одбрана господе око „Србобрана“ изгледа нам, као кад неком пришију ћушку по образу, а он се не брани и правда се, да би га могли ударити и тољагом, па зато трпи ћушке.

„Србобран“ тврди, да је коалиција морала вотирати предрачун данашњој влади с обзиром на посебне односаје, у којима живимо, јер би иначе изазвала кризу, а таме би се користили франковци и Раух. Разуме се, да „Србобран“ није пропустио ни ову прилику, а да нам не пребаци, као да би се ми томе радовали. То је одвратно подметање, којим се „Србобран“ често служи. Ми само желимо, да се у Хрватској и Славонији одржи парламентаризам. Нека одлучује већина у сабору, па ма то била коалиција. Али „Србобран“ мисли, да је главно, ако се коалиција одржи на површини, па ма Шкерлечева влада вршила и највећа безакоња. Када „Србобран“ налази да је и то боље, онда не треба коалиција да се отресе одговорности за Шкерлечеву владавину. Она је одговорна зато, што је тој владавини дала предрачун. Тиме је примила одговорност за све оно, што Шкерлечева влада ради. Коалиција је одговорна за протеривање Јурја Деметровића и Милана Марјановића. Она није била у стању то да спречи, а неће моћи да спречи ни друга насиља, која спрема Шкерлечева влада по жељи франковаца. Коалиција помаже да франковци изводе своје планове под туђом фирмом. Франковци ће извршити све, што су наумили, а коалиција ће непрестано говорити: Може да буде и горе! Је ли то достојна улога једне већине? Врло је опасна тактика, које се придржава коалиција, јер она ће потпуно компромитовати парламентаризам. Ако се мора да изведе, што желе франковци, а коалиција не би могла да спречи, као што досада није могла, онда је боље да одговорност сносе сами франковци, него да се насиља врше под фирмом коалиције. Зашто обмањивати себе и народ?

Али коалиција је одавно већ изгубила компас. Она лута, а мисли да води озбиљну политику. Жели да народ у њој види озбиљну странку, а својим држањем постаје смешна. Требала би да буде носилац режима, а у ствари је покривач Шкерлечевом комесаријату. „Србобрану“ је криво, што коалицију многи не признају озбиљном странком. Али томе је она сама крива. Најбољи доказ њене неозбиљности је изјава Светозара Прибићевића о бану Ракоцају. Док је Ракоцај био на власти, Прибићевић га је у „Србобрану“ грдио немилостиво и називао Фућеком, а сада је у сабору отворено изјавио, да је хрватско-српској коалицији мило, што је Ракоцај тако коректно владао, да је тадањи његов режим остао у угодној успомени целом народу. Признао је, да су коалицијонаши грешили када су нападали Ракоцајеву владу. Према томе погрешили су, и што су је срушили. Коалицијонаши дакле лижу, што су пљували — и још траже да их свет призна за озбиљне политичаре! Али Прибићевић је нашао изговор, зашто су коалицијонаши хтели да ставе Ракоција под оптужбу. Бајаги, хтели су да изазову распуст сабора, а сада, јер имају у сабору већину, не желе да се распусти, па с тога нису хтели да ставе под оптужбу Цувија. Дакле имају већину у сабору. Али признају и сами, да је та већина немоћна и да бан Шкерлец врши насиља и поред таке већине. Па нашто ће нам така већина? Зар само зато, да Шкерлец може изводити франковачке прохтеве? И још ће нам после признања своје немоћи господа око „Србобрана“ говорити, да су они нека силата и да само они могу решити автономно питање! Зар така већина да буде нека гаранција?! Они, који тврде, да се не смеју замерити данашњој влади само зато, да не дође гора, одрећи ће се и народних права у автономији из истог разлога.

То је доиста политичко самоубајство.

ЛК

Велики губитак немачки.

Берлин, 2. јула.

Један крупан догађај који се тиче немачке политике и убојне снаге на мору остао је, ако се не варамо, у српском новинарству можда и незапажен, а свакако не довољно и по заслузи процењен.

Немачка је претрпела огроман губитак; претрпела га је у својој морнарици а без боја, изгубивши једну од особито важних позиција.

Отвар је у овоме:

Кад се баци летимичан поглед на карту, увидеће и лаик, да норвешка морска обала мора играти значајну улогу у развитку ратне морнарице свих сила, које имају посла у балтичким и северно-немачким водама. А будући судар флоте енглеске и немачке управо се тамо и очекује. Та околност, што је норвешка обала врло важна база за случај рата у северним морима, уочена је врло правилно и одавно и у

ПОДЛИСТАК.

Срби у Барањи, Толни и Шомоју за време турско од 1526-1688. год.

(5) (Наставак.)

Уз цара Јована пристајао је више народ српски, а великаши српски нису га баш радо имали.

У опћој забуни прибраше се као да најпре Срби, који већином пристадоше уз Запољу. Уз њега је био главни Петар Петровић, његов блиски рођак.[1] Пристао је уз њега и Радић Божић, заповедник Шајкаша. Иза овога пристао је уз Запољу и Павле Бакић. Уз њега пристао је и српски деспот Стеван Берислав. Кад још пристаде уз Запољу и цар Јован, господар Бачке и Баната,[2] био је уз Запољу сав српски народ, који је у то доба насељавао све јужне угарске крајеве. Запоља је имао тако рећи српски двор око себе. Највећи достојанственици његови беху Срби, војска му је била великом већином српска. Да би и формално постао краљем Угарске, сазове он сабор ради избора краља за 5. новембар 1526. год. и то у Ст. Београд.

Бакић, који је становао на десној обали Дунава око Блатнога Језера, по налогу Запоље са својим Србима освоји Столни Београд, још пре но што је тамо сабор заказан.

На сабор дођоше приврженици Запољини, а међу њима у највећем броју Срби. Ту је био Бакић, који је држао у својим рукама Столни Београд, ту је била изаслана војска цара Јована да буде при крунисању у почаст и за сигурност Јована Запоље.[3]

Ту беше и Радић Божић. Дођоше и неки великаши и бискупи, који преосташе иза мохачке битке и многи народ, јер сви желише да Угарска има самосталног краља, осим Аустрије. На овоме су радили и главну реч водили као што видимо Срби, који су и дали војну силу за заузеће Стоног Београда, где се избор и крунисање краљева обично обављало, и за извршење избора и крунисања.

10. новембра би обављен избор под руководством Вербеција (као што поп Ђорђе каже: „Вербе“) и би изабран уз велико одушевљење свију Јован Запоља.

Одмах се приступи крунисању, што обавише најсвечаније. После крунисања беше обход при коме су Срби с Бакићем на челу уз краља јахали и војници цара Јована с њима, правише почаст изабраном краљу и носише пред њим барјак краљевски и изађоше с њим до иконе Светога Николе изван града, где се Јован закле.[4]

Но било је и таквих, који су се немевали овом приликом, јер им беше неправо, што се краљ Јован тако предао у заштиту и пријатељство Срба, а особито им је био крив цар Јован, што је многим магнатима мађарским одузео имање и поделио својим Србима говорећи: „ја сам нашао ту земљу пусту; па сам са својом војском у њу ушао.“[5]

Одмах после крунисања пао је Запоља под уплив својих саветника Мађара. Они му недадоше кретати се из Столног Београда, ма да су Срби наваљивали на њег да почне радити.

Особито се у томе одликовао Радић Божић, који је на српском језику држао говор краљу, па му је рекао: „Шта оклеваш у граду Београду? Обичај је стари да владари остају овде само три дана и три ноћи, а Величанство Ваше већ дуже од две недеље ту оклева! Ја видим опасност за будућност, јер ће зло проћи Ваше Величанство, зато саветујем да идемо сместа и са суновемном војском и са лађама на Пожун и на краља Чешког (т. ј. Фердинанда, који је међутим постао краљ Ческе).

Кад се у почетку оклева, лек обично закасни?[6] Ове „српске“ речи не послуша Јован Запоља и тим учини судбоносну погрешку, баш као и погинули краљ Људевит II. као не послуша савет истог Радића Божића, кад му пред мохачку битку саветоваше да се не упушта у бој код Мохача, већ нека се повлачи према Будиму, док не накупи више војске.

Фердинанд имађаше тада у рукама само Пожун и околину. Он је вредно радио да задобије Мађаре, а и Орбе за себе. Антипатија неких великаша према цару Јовану и осталим Србима помогла је Фердинанду да набави себи присталица, те сазове и он сабор у Пожун за 16. дец. 1526

[1] Поп Ђорђе каже: „Carmaliter frater, atyafi gyermek“ то ће бити сестричин.

[2] Georgius Sirmiensis C. XXXVIII. стр. 125—126.

[3] Ibid. XLI. стр. 138.

[4] „Paulus Bachyt, erat Pracianus, ipse cum caterva sua cum co equitaverat. Et cum honore Traciani intro portaverunt, quia Iwon Char miserat milites ut essent presentes ao honorem, et ad tutelam ipsius. Et postaverunt coram Rege vexillum regale extra civitatem ad immaginem Sancti Nicolai.....“ Georg. tirmicusis C. XLI. стр. 138.

[5] Ibid. XLIII. стр. 143.

[6] Georg Sirm. C. XLIII. стр. 142.

Енглеској и у Немачкој. Обе су се силе биле благовремено постариле, да у уговору с Норвешком обезбеде својим ратним бродовима право посећивања лука норвешких. На тај су начин ове две силне супарнице на мору одржавале и на обалама норвешким свој ривалитет и равнотежу.

Сад је то поремећено на велику штету Немачке.

Енглеска је затражила од Норвешке, да се немачким ратним бродовима одузме то досадашње право. Та је створена тражња не мало запрепастила меродавне кругове у Берлину, али је изненађење достигло врхунац кад је у Христијанији тражња енглеска неочекивано брзо усвојена, те је издата забрана, по којој немачки ратни бродови не могу више посећивати луке норвешких вода.

Сад је јасно, да Енглеска све поузданије иде дану одсудног решења о превласти на мору. Немачка је изгубила једно право и једну природну операциону базу, а уз то је документовано да је Норвешка отворено пристала на страну Енглеске. Шта Албион даје у накнаду за то Норвешкој, то се овде у Берлину не зна поуздано, али се осећа да је и та накнада обећана на рачун Немачке.

Изгледа да се тамо код нас не може ни да схвати сав значај таквих догађаја, али га приморске државе врло добро разумеју, те је оправдана велика забринутост која је услед тога настала у Берлину.

Догађаји на Балкану.

„Самоуправа“ о иредентизму.

Београдска „Самоуправа“ донела је чланак, у којему опширно расправља о иредентичким идејама. Те се идеје — каже — не могу прогањати, док се пропагирају само писмом. Да је тако показују случајеви са талијанском, великонемачком и румунском иредентом. Између националне пропаганде и велике издаје грдна је разлика. У погледу великосрпске идеје, изјављује „Самоуправа“, да њој на супрот стоји далеко опаснија велико-аустријска идеја, те се према томе српски народ налази само у положају одбране. „Самоуправа“ доказује анексијом Босне и Херцеговине, као и оснивањем Албаније, да је великоаустријска идеја империјалистичка идеја, која је наперена у првом реду против српског народа.

Румунски листови о подели Аустрије.

Недавно је петроградски лист „Новоје Времја“ донео изјаву неког угледног румунског политичара, који је изјавио, да Румунија засада неће прилазити ни једној групи сила, нити ће с киме отпочињати рат, јер хоће да има одрешене руке и одморну, спремну војску, када дође време великом европском обрачуну. Но већ данас је у Румунији свак с тиме начисто, да је за Румунију много пробитачније, да тада буде на страни Тројног Споразума, управо Русије. Јер када би Румунија држала са Аустроугарском, па када би у великом обрачуну Аустроугарска и победила Русију, Румунија би могла добити само Бесарабију са 1 милионом Румуна, сиромашних и заосталих. Напротив, ако уздржи са Русијом и Русија победи, Румунија би добила јужни део Буковине, Ердељ и југоисточни део Угарске, са преко четири и по милиона Румуна, имућних и напредних. Још је рекао тај румунски политичар, да у Румунији, Русији и осталим државама које с њима држе, рачунају, да ће што скорије морати обрачунати са Аусроугарском, која врло много шкоди свима, јер непрепрестано угњемирује светски мир. — Сада и неки румунски листови пишу о томе, да ће Румунија држати с Русијом и да се рачуна на поделу Аустрије. У „Епоки“ написао је, наводно, бивши румунски генерал Филипеску чланак, у којему износи, да је Аустроугарска, када јој је Румунија престала бити савезником, изгубила пет војних корова, који ће се борити уз Русију. Што је Румунија престала бити савезницом Аустроугарске, крива је у првом реду Угарска. Али има наде, да ће и Угарска једном јасно знати проценити положај и тада ће увидети, да јој једини спас да се одрече Ердеља и тада ступи у савез са Румунијом. — У „Универзулу“ написао је бивши румунски посланик у Петрограду, Дијаманди, чланак „Елзас Лотарингија и Аустроугарска“. У томе чланку износи, како се прошле године за време балканских ратова у једном друштву дипломата водио разговор о француско-немачком непријатељству, које много смета европском миру. Тада је неко рекао да би се та сметња могла отклонити тако, да Немачка врати Француској Елзас и Лотарингију, а у накнаду узме немачке земље, које данас чине Аустрију. Тада је свак држао за глупост мисао о подели Аустрије, наиме да Немачка узме аустријске немачке земље, а остали део да поделе Русија, Румунија, Србија, Италија и Угарска, а Пољска и Чешка да добију автономију. Од тога времена није прошла ни година дана и данас већ немачка, француска, енглеска и руска штампа сматрају природном ту могућност — каже румунски дипломата.

Устанак у Албанији.

Албански кнез Вид писао је холандској краљици Вилми и у писму се јада јој, како му је положај тежак, јер нема више новаца. Не може да плаћа ни дворске трошкове, а ни чиновнике. Многи жандарми су побегли, јамачно због тога, што нису добили најамнину. Ако му велике силе до 1. августа не даду већу своту новаца, онда ће морати одступити са престола. — У Драчу стрепе, да ће усташи ударити на град. По извештајима из Драча, онамо сваког дана стижу бегунци из јужних крајева, а драчко становништво бежи из града. У Драчу има једва до 150 добровољаца, Румуна, Аустријанаца и Немаца, али су и они незадовољни, јер немају довољно чак ни хране. Ради тога су се многи добровољци већ вратили, откуда су дошли. Исто су тако и многи Маридити напустили Драч (јер немају већ шта да пљачкају). — У Букурешт су стигле вести, да су се усташи завадили између себе, наравно стога, што су неки од вођа хтели да позову у помоћ Србе, па тако да оборе кнеза Вида. Други, нарочито усташке вође из околине Тиране и Елбасана, одлучно су устали против тога и назвали су прве плаћеним агентима Србијиним. Ради тога је наводно дошло до боја, те су многи рањени, а због тих зађевица усташи не ударају на на Драч. Међутим има из Драча вест, која казује, да су усташке трупе продрле већ на полуострво, на коме лежи Драч и да већ на три километра од града стоје јаче усташке трупе. — Пре неки дан забележили смо предлог Исмајила Ћемала, да се Албанија подели на четири кантона: католички, муслимански, тоскански и епирско-православни. Сада и лист румунске владе „Вјанторул“ препоручује такав начин решењу албанског питања. Предлаже, да се Албанија подели на три покрајине по вероисповести и да се на чело свакој покрајини стави гувернер дотичне вере. Тешкоћа би била само у повлачењу граница тим покрајинама.

Италија и епирски покрет.

У Италији је велика узрујаност због продирања епирских трупа на Валону и због гласова, да грчка редовна војска помаже Епирце. Из Атине међутим одлучно оповргавају гласове, да има грчке војске у Епиру. Није истина, ни да су Епирци убијали Арбанасе у Горици, и Куцовлахе у Плегарди. Даље тврде, да је епирски вођа Зографос, чим је дознао, да неке епирске трупе, против забране му, продиру према Берату, наредио да се врате натраг у автономну зону и да су епирске трупе послушале ту заповест. Талијански листови насупрот томе тврде, да су Епирци заузели већ и кланац Логару и примичу се Валони, чији је пад неизбежан. О тога се Италија одлучила, да се умеша у албанске ствари. Неки римски листови јављају, да је Италија по споразуму са Аустроугарском већ послала трупе у Албанију, и то 12 хиљада људи са 40 топова. Ако то не буде довољно, послаће и више. Тај глас није потврђен, али да Италија мобилише, сведоче и они многи талијански

год. Ту се искупи мањи број присталица његових, те га изаберу за угарског краља, а избор Запољин прогласе незаконитим, и донесу закључак, да се присталицама Запољиним одузме њихово имање.[7]

Ово се тицало поглавито српских великаша, који су многа имања посели, а особито цара Јована и Павла Бакића.

Да би забуна била још већа Хрвати на цетинском сабору 1 ог јан. 1527. г. изаберу Фердинанда, а Славонци под баном Крстом Франкопаном 6-ог јан. 1527. год. изаберу Запољу.

Све ово било би се избегло да је Запоља послушао „српски“ савет Радића Божића.

Запоља док беше војвода, беше подузетан, смео и брз, а кад поста краљ, није већ смео ништа, увек се бојао, тако да се сви око њега чудили куд му нестаде храброст и смелост.[8]

Кад је још пристао и сам уз великаше мађарске, који су оптуживали цара Јована[9], Орби увидеше да се немају ничему надати од њега, те га сви редом оставише осим Радића Божића, који му оста веран до смрти, те га Запоља прогласи и деспотом српским.

Напустио је Запољу и Павле Бакић, који имађаше у своме поседу силна имања на десној обали Дунава. Он је пре свега тражио да му се та имања потврде, што му Фердинанд и учини.

Стално пребивалиште Павла Бакића било је у Лаку, у Шомођској жупанији. Ово имање признато му је од Фердинанда даровницом од 1527. године.[10] — Имања његова у Коморанској, Ђурској и Столнобеоградској жупанији дарована су му 1528 и 1547 год.[11] У своме поседу имао је он град Маревара у близини Печуја, на северној страни брега Мечека,[12] затим Сомбатхељ у жупанији Ваш.[13] По свој прилици да је имао у рукама имање неверних племића Јована и Вука од Домбо (Dombai), а то су била добра Домбо и Њек, што су се простирала на жупаније Толну и Барању. Ова имања је он имао већ у својим рукама и онда је тек молио краља, да му посед истих потврди даровницом. На ову његову молбу Magister curiae (т. ј. Судија Курије) Туроци извештава краља о молби Павла Бакића у погледу ових имања.[14] Према овој препоруци можемо бити сигурни да је то имање њему и даровано и ако нема директне даровнице сачуване. — Имамо попис имања бискупије печујске из год. 1561., с којим се ишло на очување права бискупских. У томе попису налазимо, да су Павлу „вајди“ припадала и имања Удвард и Мишљен у непосредној близини Печуја.[15]

Ови поседи учинили су Павла Бакића најважнијим поседником с десне стране Дунава, особито у Толни, Барањи и Шимегу, а љубав Срба овдашњих учини га најзнатнијим приставом краља Фердинанда. Уз ово имао је Бакић јаких веза у Турској, особито у оном делу, што је Турска сад после мохачке битке била освојила. Везе њихове беху јаке у Срему и оном делу Славоније и Барање, што је био у турским рукама[16]. За нас су важна писма његова од 1536. год., где јавља да су Турци на обали Драве врло јако утврдили неки кастељ (2 миље од Осека) св. Ђорђе. Тако исто у Перечке (2 миља од св. Ђорђа) подигоше тврђаву и поставише посаду. По оба та писма, услед овога прети велика опасност жупанијама Шомоју, Зали и Барањи, разуме се оном делу Барање, што још не беше под Турцима[17].

30. маја 1534. јавља П. Бакић Фердинанду новости из Турске, што их је дознао од осечких Срба, како су истерали христијане из града, па га војнички утврђују, а тако и све градове међу Дравом и Савом хоће да освоје[18].

Ово нам све доказује, да је Бакић имао бригу о кретању Турака у Барањи, Шомоју, Толни и Славонији. Његови извештаји примани су врло радо, јер су били поуздани.

(Наставиће се).

---

[7] Др. А Ивић. Из Ист. Срба у Уг. Лет. М. Срп. 1909 г. бр. 259.

[8] Georg Sirm. C. XLIII. стр. 144.

[9] ibid.

[10] Јов. Радонић Прилози.

[11] ibid.

[12] Др. А Ивић. Споменица I. део, изд. И. Срп. писмо XLI 20-ог маја 1530.

[13] ibid. 1523 фебр. 11-ог.

[14] ibid. писмо XXVIII. 11IV. Љ. 1529.

[15] J. Koller Hist Ep Gu. eccl. VI. Juguisitio universorum bonorum Ep. ef Capituli Gu. Eccl.

[16] Др. А. Ивић. Споменица I. део. XXXII. 1529. од Вукосава; XLI. од 20. маја 1530; LVII. Рад. Челника и т. д.

[17] ibid C. XXXI.

[18] ibid. 30 мај 1534.

вској бегунци, који су добегли у Жеву, да не би морали ићи да се боре у Албанију.

Туча у бугарском собрању.

Наш софијски дописник А. Л. јавља нам: Приликом саопћења, да је краљ Фердинанд потписао указ о зајму, закљученом у Немачкој, у собрању су избили велики нереди. Опозиција је протестовала врло одлучно, добацујући влади, да је Бугарску продала и политички сахранила. Генадијев је добацио вођи демократске странке Малинову, да треба да ћути, јер је зајам што су га демократи закључили био много пута тежи и опаснији по политички опстанак Бугарске. Малинов је на то Генадијеву одговорио, да не допушта да му праговара опће познати лопов државног новца. На то је настала силна грајa. Владина странка је тражила, да Малинов повуче реч, а кад он није хтео, напала је демократе. Опозиција је пришла Малинову, да га одбрани. Настало је гушање, бацање књига и комада дасака, одломљених од посланичких клупа Ваше посланика је теже рањено. Председник собрања Вачев с тешком муком је умирио посланике и одмах је одложио седницу за три дана.

Јосиф Чемберлен.

У животу малих народа и каријере појединих личности су мале. Силе које стварају велике способности малобројне су и слабе. У осталом, међусобан утицај је основица даљег развијања: околности, потребе заједнице избацују на површину људе са способностима, а генијални духови, протурвши се у прве редове, усавршују околности, уносе нов ред и нове законе. Необичан пример истрајне енергије, жилаве активности, мудрог духа, и велике и опште корисне политичке каријере даје нам живот Јосифа Чемберлена. Као што је у Енглеској све од великог потеза, грандиозно, такав је и живот тога политичара, који је у енглеском народу покретао таке трзаје унутрашњег узбуђења као нико до тада. Агресиван до крајности, Чемберлен је увек запалио парламенат када је ступио у њ. И нико није знао какав ће корак тога дана учинити. И око њега је беснео ентузијазам, побуна, несигурност, мржња и страх, безусловна преданост и запрепашћено изненађење. А он је био човек, који је тридесет година живео у температури буре и грозвице, а сам је остајао увек хладан.

Чемберлен је био човек нешто виши од средњег раста; глава му је била узана, али са стране посматрана врло дугачка, чело поносно и високо, коса у висчешљана, очи ладне и изазивајуће, а нос дугачак и нешто подигнут. Ишао је увек брижно обучен, у рупи свога герока је увек носио свежу орхидеју, а на оку монокл. Лице му је било потпуно обријано, глатко, без и једне боре. Ако је имао бора, носио их је изнутра. Шездесет година стар, изгледао је као од тридесет. Радо је одлазио у парламенат око десет сати у вече; тада су посланици били после динеа, и он је могао рачунати на пуну кућу. У фраку, у рупици са орхидејом, стојао је управо, слободно, са рукама на леђи, и са подсмешљиво уздигнутим уснама. И стао је да говори, да се свађа, да дели ударце, да боде, да пали и да ране сољу посипа, да противречe, свима другима, па и самом себи. Нико осим њега није умео тако суверено да заборави своје властите речи. Тако се дивао он праћен чуђењем једнога народа у цикцак линији, од црвеног републиканства до црвеног империјализма.

*

Јосиф Чемберлен се родио у Лондону 1836. Брижно су га васпитали, и ако му је отац био ципелар. Као ђак, причају, основао је у школи друштво мира, и прво дело тога друштва био је бој на песнице, и то због тога што је мали Јосиф хтео да му буде председник.

Чемберлен није наставио школовање, него је постао шегрт у радњи свога оца. А када је један очев рођак проширио своју фабрику шрафова у Бирмингему, отац пошаље младог Чемберлена рођаку. Ту у Бирмингему се Чемберлен брзо развио. Прво је почео да поучава раденике у недељној школи, па се после истакао и у друштву као добар играч, а у варошком клубу као добар дебатер Скоро буде изабран за члана општинског већа. Међутим је проширио, унапредио, организовао фабрику шрафова, и са лиферовањем у Америку јако се обогатио. Али, и о вароши се старао; спровео је канализацију, увео је водовод и осветљење гасом. Полицију и ватрогасце је преуредио, мочарне земље у близини вароши је откупио, осушио и ту је дао подићи најлепшу улицу. Основао је музеје, подигао дивну судску зграду, засновао уметничке и занатлијске школе и основао универзитет, први на коме је било и трговачке академије. Варош је украсио парковима и засадима, и увео је трамвај. Трипут су га бирали за градоначелника. Истина, испрва су га називали „лудим градоначелником“, али када је Бирмингем постао под његовом управом најбогатији град на свету, подигли су му велик споменик. Тада су га већ звали краљем Бирмингема.

Чемберлен је стекао за то време грдно имање, и скинуо је са себе радничку кецељу. Али није одбацио од себе своју љубав према радницима, своја радикална и демократско социална начела. Био је скроз и скроз републиканац. Главни смер му је био да у целој земљи уведе национални систем васпитања са општом обавезом наставе. Захтевао је слободну и световну школу, и био је жесток противник клерикализма и горње куће. За лордове је говорио: „Лордови незаслужено уживају велика права, која су им њихови заслужнији преци стекли; лордови су као и кромпир, чији је бољи део под земљом“. Борац народа, Чемберлен је проповедао слободну трговину, Хомрул за Ирланд, слободну школу, слободну цркву, слободан посед, слободан рад. Том својом агитацијом стекао је угледа и 1876. буде изабрат за народног посланика.

Нестрпљиво су очекивали тада долазак Чемберленов у парламенат. Знали су за његове социјалистичке и противдржавне назоре, па су се изненадили његовим првим безизразним речима. Али, то је било лукавство с његове стране: с тиме је стекао поверење и симпатије парламента. Али на брзо је постао одлучан. Говорио је против империјализма, био је поборник најнапреднијег либерализма и тражио је по народ опште користан рад Говорио је да Турке треба истерати из Европе, а Трансвалу треба оставити независност.

Вести из места и са стране.

Шта је криво франковцима?

У последње време опажа се, да у неким пештанским и загребачким новинама пишу ноторни шпијони. То се нарочито зиди у франковачкој „Хрватској“, где шпијони могу слободно да истресу све своје лажи. У последњем броју пише некакав шпијон из Брода, те износи измишљене изјаве појединих Срба и Српкиња као да су они одобравали атентат, а нарочито истиче: Павла Моачанина, учитељског приправника, Ану Коњевићку, Арсенија Петровачког, Мирка Мудрића, Магдалену Јановић, Николу Кљајића, Ану Вујачевића, Луку Орешковића, Мију Ерделића и Анку Дрогојевић Још је томе шпијону криво, што котарски предстојник није франковцима дозволио, да у своме оправданоме патриотскоме гњеву полупају још више прозора на српским кућама, него их је дао затворити и терати у затвор као какве злочинце. А да шта су они, који руше туђ иметак! Најтеже је том шпијону, што су демонстранти кажњени полицајно, а међу њима је било и градских заступника (То су баш красни градски оци)! Осим тога судиће им суд због злочина злобне одштете туђег иметка Због тога „Хрватска“ плаче, да су тако награђени они, који су одушевљено клицали своме краљу, умореном престолонаследнику и демонстрирали против Срба, који су одобравали сарајевски атентат! Хтели би да руше туђ иметак — и да им ништа не буде! Ко их је тако залудио? То је последица злог духа, који свуда ствара франковце. Баш се ових дана видело, да франковлук није хрватски специјалитет, него га има у свима народима у Аустрији и Угарској.

Осечки капелан Лата Кулунџић.

Још једнако читам у „Застави“ по нешто о демонстрацији у Осеку и увек се сретам са именом славна римокатоличка капелана, Кулунџића Лате, још славније прошлости из живота ђачка, сремскокарловачка. — Познато нам је, да су римокатолички попови стварали чудеса и покоре, а све под фирмом „сврха оправдава средство“, али нам не иде у главу, да један хришћански свештеник у двадесетом веку може бити тако заслепљен мржњом против ближњега свога, против брата свога, да као поп и не помишља на Бога, већ само хоће крви, хоће освете, хоће жртве невиних Срба. Жалостан је то Христов војник, који место да иде за Христом у љубави и добрим делима, а он још наговара своју паству, да преда душу ђаволу, да се мачем и огњем освети невиним православним Србима због дела две три усијане главе Или је то животиња, а не поп у човечјем облику, па је жељан српске крви, или се ваљда „слатко“ сећа, како је као гимназиста седмога разреда у Сремским Карловцима на „поштен“ начин, али ипак у нади, да га нико не ће спазити, „јевтино“ дошао у српској књижарници Св. Ф Огњановића до српских књига, плативши за њих само искључењем из гимназије. Због таког ваљда поступка српских професора остаде ето Лата и у мантији крвни непријатељ српскога народа, те, гле, како сада хоће крви, а свакако и — „јевтиних књига српских“. Дакле као гимназиста се Лата није сећао Божје заповести: „Не укради!“ А као поп неће да се сети Божје заповести: „Не убиј!“

Хора за денунцијанте.

Социјалистичка „Слободна Ријеч“ јавља, да је у Хрватској и Славонији већ досада ухапшено 56 особа због одобравања атентата, увреде краља и велике издаје. У Љубљани је ухапшен котарски предстојник Марх, јер се и на њега сумња да је у служби великосрпске пропаганде. У Горици је полиција преметнула сва словенска друштва и запленила списе, али није могла наћи ништа, чиме би се прославила. У Рудолфсверту извршена је преметачина код матуранта Грегорца и заплењене неке књиге и списи. Грегорц је недавно положио испит зрелости с одличним успехом. На њега се сумња, да је написао броширу против Аустрије.

Хапшења због сарајевског атентата.

Пишу нам из Карловаца, да је на захтев сарајевске полиције тамо ухапшена Зорка Протићева, српска народна учитељица из Зворника у Босни. Полиција сумња, да је и она знала за атентат, јер ју је неки шпијон видео, да је 30. маја о. г. на железничкој станици у Тузли говорила са ђаком Грабежем. Она је одведена у Сарајево. Ми смо уверени, да ће се истрагом испоставити, да је она невина у том атентату. У Сарајеву и по Босни још трају хапшења. Пештански листови јављају, да је ухапшено већ 120 особа. Истрага ће бити завршена за десетак дана, а главна расправа одржаће се тек на јесен.

Кретање чиновника у Хрватској и Славонији.

За финансијског управитеља у Пожеги постављен је Илија Бајић а у Огулину Драгутин Ридл. Порезни официјали Лавослав Хамбургер у Ђакову, Донат Мат у Земуну и Михајло Ордић у Винковцима именовани су за више официјале. Порезни благајници Павле Пајић у Огулину и Драгутин Вохалска у Госпићу унапређени су у 3. плаћевни разред, а порезни официјали Стјепан Марковић у Чазми и Светозар Докмановић у Новој Градишки у 10. плаћевни разред.

Осујећена противсрпска демонстрација.

Претпрошле недеље хтели су франковци да приреде демонстрације против Срба у Котору, али су се сељаци из околине слабо одазвали. Франковачку руљу предводио је неки Шваба Гетхалд. Дерали су се и викали, али кад су видели, да их је врло мало и да им се свет смеје, они се разбегоше — куд који! Гетхалд није имао прилике да се прослави.

Предавање о народном здрављу.

Сутра у уторак 8, (21.) јулија о. г. увече у 8 и по сати говориће др. Сима Алексић о народном здрављу на редовном састанку Српске Омладине у Новом Саду, у просторијама Српске Читаонице. По предавању водиће се расправа. Приступ је слободан.

Принципово држање у затвору.

„Ческо Слово“ јавља, да је Гавра Принцип у затвору потпуно апатичан. На његовом се лицу не опажа ни узбуђење, а ни жалост. Он узима врло мало хране. Његов млађи брат, који је такође ухапшен, плакао је првих дана, али сада је и он потпуно миран.

Кратке вести.

— У Сенти су ухапшени Сава Маринковић са још неколико другова из Србије под сумњом, да су шпијони.

— Један члан руског посланства у Бечу био је ових дана у Сарајеву и говорио са Србима али није се пријавио властима.

— У близини Кијева убили су разбојници милионера Каца, жену му, два сина и две кћери, па побегли пошто су покрали новце и драгоцености.

— Код барутане близу Граца појавиле су се неке сумњаве особе. Стража је пуцала, али они су умакли.

Време.

По извештају будимпештанске метеоролошке станице очекује се топло време и бура.

Девојачко Васпиталиште Св. Мајка Ангелина.

(Budapest, IV. Váci utca 63. II. em.) на захтев родитеља, шаље проспекте и даје обавештаје у погледу примања питомаца за школску годину 1914/15. 945 14—70

Привредни гласник

Са новчане пијаце и берве.

На берзи се цене папирима полако дижу, али на новчаној пијаци је још увек велика оскудица у новцу. Из Беча јављају, да се поправило стање Аустроугарске Банке и да више нема у промету банкнота, које подлеже државној порези, али је готовина злата и опет смањена са 3,100 000 круна. Немачка Државна Банка у Берлину уништила је своју трговину злата на 43 милијона марака.

Кратке вести.

— Из Браиле јављају, да је пшеница ове године прилично оманула. Зрно је доста лако и нема га много, Кише отежају косидбу и вршидбу пшенице и јечма.

— Из Сарајева јављају, да је воће у Босни и Херцеговини добро родило. Биће доста шљива, јабука, крушака и ораха за извоз.

— Цена моторбензину утврђена је са К 24 до даље наредбе.

Брзојави „Застави“.

Стигли 7. јулија.

Сазонов београдској општини.

Београд. (Р.) Руски министар спољних послова Сазонов, на телеграм београдске општине послао овај одговор: Веома дирнут телеграмом, који сте ми упутили, уверавам вас, да ће царска влада сачувати захвалну и неизгладиву успомену на манифестацију симпатија српског народа у губитку, који је Русија претрпела у своме жаљеном представнику.

Источне железнице.

Београд. (Р.) Прекјуче су министар грађевина и представници источних железница потписали уговор о откупу. Данас ће уговор одобрити министарска седница.

Талијани у Новој Србији.

Београд. (Р.) Једна група талијанских индустријалаца отпутовала у Нову Србију. Талијани намеравају да саграде неколико фабрика са капиталом од 8 милијона лира.

Српско-бугарски погранични спор.

Београд. (Р.) Мешовита комисија за уређење старе српско-бугарске границе свршила један део посла. О томе потписан протокол. Бугари испочетка нису хтели да потпишу, изговарајући се да немају опуномоћење. Данас ће комисија наставити рад и начело решити питање на двовласним имањима.

Србија и Турска.

Београд. (Р.) Крајем друге седмице стићи ће Јаша Ненадовић у Цариград да заузме посланичко место. У то време стићи ће у Београд турски посланик, Ђеват бај.

Хртвигов наследник

Петроград. Руска влада решиће за 14 дана питање о Хартвиговом наследнику. Највише изгледа има Нелидов, посланик на двору римског папе.

Приштина Хартвигу.

Београд. (Р.) Нарочито изасланство вароши Приштине донело је венац на гроб Хартвигов. Изасланство је прво посетило кћу Хартвигову и изјавило јој саучешће После је отишло на Хартвигов гроб и положило венац. Једна од главнијих улица у Приштини назваће се именом покојног Хартвига.

Војничке зграде у новим српским крајевима.

Београд. (Р.) Министарски савет је одобрио кредит од 30 милиона динара за подизање војничких грађевина у новим српским крајевима. Четвртина од тог кредита одмах ће се употребити за зидање више касарни.

Издавалац: Мита Клицин.
Одговорни уредник: Мита П. Алексијевић.

Трговина.

НОВИ САД, 5. јулија 1914. године

Пшеница прве каквоће нова 26 К 40 п.
Пшеница нова 22 К — п.
Пшеница средња нова 20 К — п. до — К — п
Пшеница лакша 18 К — п. до — К — п.
Наполица 18 К — п. до — К — п.
Јечам нови 13 К — п. до — К — п.
Зоб нова 13 К 14 п. до — К — п.
Кукуруз у зрну 13 К 60 до 14 К — п.
Кукуруз у клипу — К — п
Пасуљ бели 17 К — п.
Пасуљ жути 17 К — п.
Пасуљ кулаш 16 К — п.
Горушица 12 К — п.
Мувар 36 К — п.
Све од 100 килограма.

Маст 1 К 52 п. до К — п.
Сланина 1 К 52 п. до — К — п.
Сланина пушена 1 К 08 п. до — К — п.
Теоци — К 84 п.
Овци — К — по пару.
Јагњци 28—30—36 круна по пару.
Свињи угојени кешки 1 К — п.
Свињи средњи . . 96 п.
Свињи лаки . . . 92 п

*

Са житне пијаце у Будимпешти.

У трговини са готовом робом биле су ове цене: пшеница потиска К 26·85—27·75, банатска К 26 45 до 27·25, бачка круна 26·45—27·25; раж круна 18·95—19·40; јечам за пићу К —·——·—; зоб К 15·30—16·50, кукуруз К 14·50—14·70, репица К 28·90—29 40.

У трговини на рок прављени су ови закључци: пшеница за октобар К 26·34, за април 1915. К 26·44, раж за октобар К 19·16, зоб за октобар К 15·54, кукуруз за јули К 14·50, за август К 14·74, за мај К —·—, репица за август К —·—.

ОГЛАС.

Ставља се до свеопћег знања да ће српска православна црквена опћина у Беочину дати оправљати школу те је одређена дражба за дне 19. јула у 2 сата после подне у Беочину.

Предрачуном свота установљена 1200 круна, столарски посао се може и посебно издати.

Досталац је дужан 10% јамчевине пре дражбе положити.

У БЕОЧИНУ, 12. јулија 1914.

1017 2—2 Председник

Живко Величковић.

Стечај.

На упражњено учитељско место у срп. прав. основној мешовитој школи у Парабућу (Paripás) отвара се стечај.

Плата је 600 круна од политичне опћине, и 600 круна од црквене опћине, које своте учитељ у месечним оброцима прима.

Законом прописане доплатке прима од црквене опћине.

Слободан стан са потребним стајама и баштом.

Учитељу спада у дужност прописане школске предмете предавати и пофторну школу држати, појачку дужност у цркви обављати и школску децу у црквеном појању обучавати.

Молитељи морају имати прописану квалификацију и молбу са потребним приловима председнику месног школског одбора поднети до 16. (29.) јулија 1914.

Изабрани учитељ има заузети своје место са 1. септембром 1914 по нов. кал.

Из седнице месног школског одбора у Парабућу (Paripás), држане 26. маја (8. јунија) 1914. год.

Обрад Херцегов с. р. перовођа. **Ђока Рацков с. р.** председник.

К. II. 2265/прев. ex 1914.

Горњи стечај одобрава се.

Српска прав. епархијска конзисторија бачка у Новом Саду 5. (18.) јунија 1914

Митрофан с. р. епископ.

1013 3—3

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА
МИЛАНА СТ. ЈАКОВЉЕВИЋА
У РУМИ
потребује 2 помоћника и то, једног старијег потпуно самосталног продавца и 1 млађег, који већ сервира најмање 5 година. Обојици је потребно да знају, сем српског језика, потпуно немачки и мађарски говорити. Ступање по споразуму. Плата је фиксо према способности добра. 1015 3—3

УЛОГЕ НА ШТЕДЊУ
ПРИМА
САВСКА БАНКА
БЕОГРАД—САВА.
Све улоге без отказа исплаћује. Плаћа на улоге 6 од сто интереса годишње по погодби и више. 950 15—100

У једном од најромантичнијих крајева
СРБИЈЕ,
у чувеној и увек одлично посећеној
БАЊИ КОВИЉАЧИ
(СМРДАН-БАРИ)
продаје се имање, звано „Бојићево“, из слободне руке, под врло повољним условима.
Имање је одмах преко пута железничкој станици, са лепим ХОТЕЛОМ и становима за издавање.
У хотелу има велики салон и врло леп сеновит парк; споредне зграде: штала, шупа итд.
За цену и услове треба се обратити г. Алекс. Ристићу, књиговођи „Подринске Банке“ у Лозници, *Србија*. 955 8 10

Помодна мануфактурна трговина
Браћа Миросављевићи
Нови Сад 1030 1—1
потребује једног трговачког помоћника, који је једноставном књиговодству, српској, мађарској и немачкој коресподенцији вичан.

Потребујем окретног старијег
ТРГОВАЧКОГ ПОМОЋНИКА
који је потпуно вешт шпецерајској струци, а по могућству гвожђарској и краткој роби. Плата и тантијема према способности и погодби. Понуде ваља слати на фирму
Милан Мимић
1031 2—4 Окучане (Славонија).

Отварам течај!
за учење мађарског и немачког језика по Берлицовој методи. Течај почиње 6. овог месеца по р. кал. и трајаће 6 недеља по 5 часова недељно. Цео течај стаје К 6·—
Пријавити се ваља код 959 3—3
професора Черњеја
Ракоци Ференцова ул. бр. 35. I. кат.

ЖЕНИДБА!
Отмен и врло високог положаја господин, стар 40 година, — оженио би се са отменом и добро имућном девојком или удовицом без деце. Због свога положаја и деликатности овога посла не жели долазити у везу са агентима, већ само са заинтересованима или њиховим ближим рођацима. — Обратити се писмом на адресу: Poste restante P. M. 25. Budapest (Hauptpost.) 1018 3—5

УДОВАЦ 37 година, потпуно здрав, са једним женским дететом од 4 год., поседник радње у вредности од 30 хиљада круна у Београду, ОЖЕНИО БИ СЕ са честитом Српкињом, зрелијом девојком или младом удовицом, које имају бар 5—6 хиљада круна мираза. Исте би могле бити и из ратарског сталежа, само да су честите и ваљане. Споразума ради треба се писмом обратити на адресу „*Борје*“ Бранкова ул. бр. 19. Београд, Србија. Тајност зајемчава се поштењем. 978 3 3

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.